

Po stopách ukrajinských vín

MUDr. Martin Křístek, Petřvald

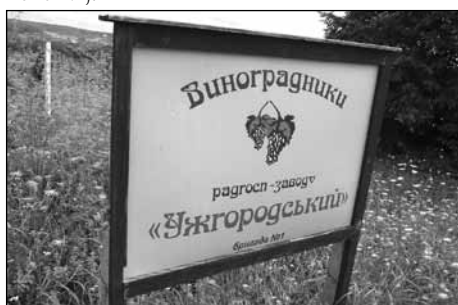
Pěstování révy vinné na Ukrajině lze doložit do 4. století před n. l. Úrodné sprašové půdy a kontinentální klima zaručují zvláště na jihu území dostatečnou vyzrállost až přezrállost hroznů. Ukrajina byla po Moldávii druhým největším výrobcem vína v SSSR a ještě počátkem 90. let 20. století dosahovala rozloha vinic 175 000 ha (moštové odrůdy 141 000 ha) s roční produkcí 2,2 milionů hl vína.

Centrální plánování bohužel dávalo přednost kvantitě (rekordní výnosy až 26 t/ha) a kvalita vína byla nevalná. Po rozpadu SSSR klesla poptávka i výroba (v roce 1999 jen 0,6 milionů hl) a řada

vinohradů byla transformována k produkci stolních hroznů a rozinek (270 000 t/rok). Plocha vinic na počátku 21. století činila 105 000 ha (moštové odrůdy 80 000 ha) a roční spotřeba 1,2 l vína na osobu.

Zatímco spotřeba vína poklesla, prodeje šumivých vín rostly od roku 2002 o 20 % ročně. Nejvíce oblíbené jsou levné polosuché a polosladké sekty, přičemž více než polovina se spotřebuje v rámci novoročních oslav. Zaznamenan byl rostoucí zájem o prémiovou (cena i kvalita) kategorii *brut*, a to v průběhu celého roku. Čtveřice domácích velkovýrobců ovládá 70 % trhu, dovoz (převážně z Moldávie, jen malá část z Itálie, Gruzie a Francie) nepřesahuje 1 % spotřeby. Ukrajinské velkokapacitní závody byly vybudovány v blízkosti velkých měst (Kyjev, Doněck, Oděsa, Charkov), surovina pro výrobu (**Ryzlink rýnský, Ryzlink vlašský, Fetească alba, Aligoté**) se většinou dováží z Krymského poloostrova i Zakarpatské Ukrajiny. Tradiční *šampaňskou* metodou (historie jejího užívání na Ukrajině sahá do poloviny 19. století) je vyráběno 20 % místních sektů. Tuto technologii uplatňují na území bývalého SSSR pouze čtyři výrobci, počítaje v to krymské *Vinařství Nový Svět* (1,5 milionů lahví/rok) a největšího výrobce šumivých vín tradiční metodou ve východní Evropě (11,5 milionů lahví/rok) doněcké *Vinařství Artyomovsk*, v jehož sklepech (hloubka 72 m, plocha 26 ha) současně dozrává až 30 milionů sektů (celková roční produkce 65 milionů lahví).

V odrůdovém registru Ukrajiny je zapsáno 69 moštových a 44 stolních odrůd. Ve vinicích ale můžeme nalézt až 220 kultivarů, a to dvojího původu: jednak odvozené ze západoevropské *Vitis vinifera ssp. silvestris*, jednak odrůdy původního krymského poddruhu *Vitis vinifera sativa* (**Kokur bjelyj, Kefessia, Ekim kara**), které dodnes slouží k výrobě známkových vín (např. *Solnečnaja dolina, Černýj doktor* a *Černýj polkovník*). Mezi moštovými odrůdami jsou nejvíce zastoupeny **Rkatsiteli** (23 000 ha) a **Aligoté** (15 000 ha), teprve s odstupem za nimi následují **Sauvignon vert** /*Sauvignonasse*/ (5 300 ha), **Cabernet Sauvignon** (4 000 ha), **Sucholymanskij bjelyj** /*Chardonnay x Plavai*/ (3 500 ha), **Fetească alba** /*Dívčí hrozen*/ (3 200 ha), **Ryzlink rýnský** (2 500 ha), **Bastardo magaračskij** /*Bastardo x Saperavi*/ (1 500 ha), **Pinot noir** (1 400 ha), **Oděskij černýj** /*Alibernet*/ (1 400 ha), **Kokur bjelyj** (1 100 ha), **Merlot** (1 100 ha) a **Chardonnay** (1 100 ha). Jen nevýznamný podíl ve výsadbách zaujímají **Saperavi, Tramín červený, Pinot gris, Sercial, Bastardo, Golubok, Saperavi severnyj, Stepnjak, Olympijskij, Sorok let Oktjabra** a ostatní odrůdy. Mezi stolními kultivary převažují odrůdy s modrými hrozny: **Moldova** /*Guzal kara x SV 12375*/ (3 800 ha), **Rannij Magarača** /*Madlenka raná x Kišmiš černýj*/ (3 500 ha) a **Muškat hamburský** (1 600 ha). Hlavními představiteli bílých stolních odrůd jsou **Italia** /*Bican x Muškát hamburský*/ (1 600 ha) a **Chrupka bílá** (1 400 ha).

Kategorizace ukrajinských vín není jednoduchá. V prvé řadě se rozlišují vína známková (*maročnyje*) a obyčejná neboli všední (*ordynarnyje*). *Maročnyje* se vyznačují vyšší kvalitou a možností archivace (1,5 až 6 let). *Ordynarnyje* se dále člení na vína odrůdová (*sortovyje*) a cuvée (*kupažnyje*). Podle obsahu oxidu uhličitého se diferencují vína tichá (*tichyje*) od vín šumivých (*igrystyje*). Mezi *igrystoje* patří např. *Sovjetskoje šampanskoje, Cymljanskoje krasnoje igrystoje* a *Igrystoje muskatnoje*. Další členění vychází z obsahu alkoholu, zbytkového cukru i výrobního postupu. Vína stolní (*stolovyje*) obsahují 9–14 obj. % alk. a mohou být suchá (do 10 g/l zb. cukru), polosuchá (5–30 g/l zb. cukru), nebo polosladká (30–80 g/l zb. cukru). Fortifikovaná vína se dělí na *desertyje* (12–17 obj. % alk., do 200 g/l zb. cukru), *likernyje* (12 až 17 obj. % alk., nad 200 g/l zb. cukru) a *krepkyje* (17–20 obj. % alk., do 140 g/l zb.

cukru). Poslední kategorie zahrnuje suché nebo polosladké *madery* a *portvejny*, jakož i suché, polosuché, či polosladké *cherjesy* a *marsaly*.

Největší vinařská oblast Ukrajiny je součástí **Krymské autonomní republiky** (63 000 ha). Právě zde najdeme *Institut vinařství a vinohradnictví Magarač*, někdejší chloubu sovětského šlechtitelství, kterou již v roce 1828 založil milovník vína hrabě Voroncov, a také populární *Vinařství Massandra*, které slaví úspě-

chy zejména s plagiáty *sherry* a *madeiry*. Severní černomořské pobřeží kopíruje ještě trojice dalších velkých vinařských oblastí: **Oděská oblast** (50 000 ha) zaujímá území od ústí Dněstru a moldavských hranic na východ, kde přechází v **Mykolajivskou oblast** (15 000 ha), **Chersonská oblast** (20 000 ha) pokračuje podél Dněpru dále na sever od Krymského poloostrova. Mezi Dněprem a Azovským mořem leží nejvýchodnější položená a rozlohou nevelká **Záporožská oblast** (2 000 ha), podél hranic Slovenska a Maďarska se rozprostírají vinice **Zakarpatské Ukrajiny** (7 000 ha), nejsevernější a nejzápadnější ukrajinské vinařské oblasti.

Vinařství Zakarpatské Ukrajiny

Podkarpatské vinice jako první zmiňuje roku 1093 uherský král Laszlo I. v darovací listině předávající vinařskou obec Sevljuš do vlastnictví církve. Jiný uherský král, Béla IV., vydal v roce 1247 listinu nařizující obyvatelům Berehiva platit desátky z vinohradů. Tentýž panovník později povolal k obnově vinohradů zničených Tataři německé a italské osadníky. Ve středověku byly vinice převážně majetkem klášterů a ve výsadbách se objevily *burgundské* odrůdy. Platil mj. zákaz dovážet vína do Mukačeva, nebyla-li vypita vína místní, která se navíc úspěšně (podobně jako např. vína z Berehiva) vyvážela do severněji položených slovanských zemí.

V roce 1847 bylo na Podkarpátí 13 000 ha vinnic, jenže roku 1875 se objevila mšička révo-kaz, při rekonstrukci vinohradů byly preferovány americké přímoploidné hybridy a zkázu dokonala II. světová válka, takže v době sloučení Podkarpatské Rusi se sovětskou Ukrajinou zbylo sotva 3 500 ha zanedbaných vinnic. Za časů *vinsovchozů* dosáhly výsadby novodobého maxima – 11 000 ha.

Vinohrady pokrývají jihozápadní svahy (100–250 m n. m.) předhůří Karpat, které jsou ochranou vůči studeným větrům ze severu a suchým větrům z východu. Podnebí je mírné až kontinentální. Roční srážkový úhrn je dosti vysoký (600–700 mm), většinou prší během léta. Jaro nastupuje v březnu (mrazíky do dubna), podzim bývá suchý a teplý (první mrazy počátkem listopadu), zima krátká a mírná (sněhová pokrývka ne déle než měsíc).

Nejlepší podmínky pro pěstování révy vinné nabízí pahorkatina mezi Užhorodem a Vinogradovem a jižní část regionu v blízkosti Tisy. Podloží je v *Mužyjevském* a *Vinogradivském* rajonu hlinito-kamenité, v *Serednjanském* a *Užhorodském* rajonu převažují půdy hlinité, v *Iršavském* a *Mukačevském* rajonu hnědozem a podzolové půdy. Rané odrůdy (*Müller-Thurgau*) a přímoploidné hybridy (*Isabella*, *Delaware*) dominují výsadbám *Iršavského* rajonu, naopak pro pozdně dozrávající odrůdy (*Furmint*, *Tramín červený*) je vhodný *Vinogradivský* rajon. Vyhledávanou surovinu (*Ryzlink vlašský*, *Fetească alba*) pro výrobce ukrajinských sektů dodává *Užhorodský* a *Mužyjevský* rajon. Hlavním producentem známých vín (např. *Promjennyte*) je *Berehivský* rajon. *Serednjanský* rajon proslavilo známkové *Serednjanské* (*Fetească alba*) i dezertní vína *Trojanda Zakarpatja* (*Tramín červený*) a *Zakarpatské* (*Furmint* a *Lipovina*). V *Iršavském* rajonu připravují velmi populární dezertní *Iršavské* (*Noah*) a také *Mukačev-*

skému rajonu dodnes kralují přímoploidné hybridy (*Noah*, *Isabella*).

Ochutnávka vín z užhorodských obchodů: **Skilur Bila Zadryst' 1999** – zlatožlutá barva, animální tóny, ocelová kyselinka a nečistá dochuť (*pozn. lahvoáno v roce 2006*); **Skilur Zolota Rosa Muskatne** – jantarová barva, aroma růží, výrazný zbytkový cukr, oxidativní charakter; **Cotnar Sauvignon** – světle žlutá barva, málo harmonické, prázdné, krátké a přesířené; **Cotnar Vedmeža Krov** – rubínová barva, aroma i chuť nahnílených jahod, kulatější a dlouhé (*pozn. 10–25 g/l zb. cukru, 9–12 obj. % alk.*); **Cotnar Šepit Čenciv** – temně rubínová barva, v chuti velmi plné, avšak ve vůni těkavé kyseliny (*pozn. 30–50 g/l zb. cukru, 9–12 obj. % alk.*); **Cotnar Tet-a-Tet** – granátová barva, vůně jahodové marmelády, sladké fortifikované víno (*pozn. 120–140 g/l zb. cukru, 16 obj. % alk., kupáž Cabernet Sauvignon/Saperavi*).

Literatura: Volynin, V.A.: Status of Grape Genetic Resources in Ukraine; Artyomovsk Winery Press Release 10/2006; www.oiv.org; www.cotnar.com; www.foodreference.com

obrázky z archivu autora

AGRA – nový pojistitel zemědělských rizik

Hovořili jsme o pojištění vinné révy s ing. Janem Palkskou, ředitelem pojišťovny Agra.

Jména firem neříkají zpravidla nic o tom, co firma skutečně dělá. Zdá se však, že ve vašem případě platí: **Nomen omen.**

Ano. Zabýváme se výlučně pojišťováním plo-din. Tak jak to dělá naše mateřská společnost v Rakousku již 60 let.

A teď expanduje přes hranice. Chcete se stát nadnárodním pojistitelem?

To je trochu nadnesené. Třistaleté soužití obou národů je sblížilo kulturně natolik, že nyní ve společném evropském prostoru není divu, že rakouský pojistitel rozšiřuje své akti-

vity právě na Moravu a do Čech. Podmínky pro zemědělství na jižní Moravě jsou zcela srovnatelné s přílehlým Rakouskem.

Rizika, která vinnou révu ohrožují, jsou však stejná. Co vinařům nabízíte?

Naše nabídka se je zaměřena na nepřízeň klimatu. Naše pojištění chrání vinaře proti důsledkům krupobití a mrazu.

To není nic nového. Jak chcete naše vinaře přesvědčit, aby se pojistili právě u vás?

Nabízíme pojištění vinné révy ve třech variantách. Ve dvou z nich poskytujeme při krupobití škodě, k níž došlo od stadia „měknutí bobulí“, i náhradu za zvýšené náklady vynaložené

na sklizeň. Dále zajímavou cenou. Nízké provozní náklady naší mateřské firmy nám dovolují držet sazby pojistného na trvale nízké úrovni. Třetím argumentem je vzájemnostní statut naší společnosti. Nemáme akcionáře čekající na dividendu a nemáme ani jiné pojistné odvětví, které by eventuální příznivý výsledek „zemědělské činnosti“ pohltilo.

Pro vinaře nejdůležitější otázka: jak likvidujete škody?

To dělají naši pojištění. Zkušení vinaři z dolního Rakouska budou provázet své moravské kolegy, které pro tuto práci právě vybíráme. A věřte, tyto lidé jsou zaručeně objektivní.

(komerční prezentace)